

Budapesti felhívás az „éghajlati igazságosságra”

Szegénység, jólét és ökológia

2010. november 8-12. között került megrendezésre a “Szegénység, jólét és ökológia Európában” címet viselő konferencia, amelyen 32 európai ország egyházainak küldöttei és a világ minden tájáról érkező egyházak képviselői vettek részt. A konferencia egy széleskörű ökumenikus folyamat része volt, amelyet az Egyházak Világtanácsának Közgyűlése kezdeményezett 2006-ban, Porto Alegreben.

Magyarországon a helyi közösségeket meglátogatva szembesültünk a gazdasági válság okozta hatásokkal. Hallottunk a roma nép kirekesztéséről és a bevándorlók nehézségeiről. Beszéltünk a gazdag európai kontinensen is széles körben jelenlévő szegénységről, amely a jelen pénzügyi összeomlás következtében csak súlyosbodott. Aggodalommal tölt el minket a növekvő igazságtalanság, a társadalmi polarizálódás és az Európában kiéleződött regionális egyenlőtlenségek. Észleltük a széles szociális és gazdasági szakadékot a régebben és az újonnan csatlakozott európai uniós tagállamok között. Felismerjük azt, hogy jelenleg Kelet-Európa túlnyomó részén, de Nyugat-Európában is sok helyütt élnek emberek, akik mélyszegénységben szenvednek. Éppen ezért az egyházak ezt a jelenséget elsődleges kérdésnek tekintik. Fel kell ismernünk, hogy olyan társadalomban élünk, amely megszállottja a növekedés és fogyasztás ideológiájának. Azt kívánjuk ezzel szemben, hogy az emberek kerüljenek a gazdaságpolitika középpontjába.

Bíráltuk azt a helyzetet, amelyben a gazdaság előrébbvaló, mint az emberek és az egész teremtettség. Felismerjük, hogy az élet a „teremtés közösségében” kölcsönös függőségben valósul meg, valamint azt, hogy ebben a közösségben Isten az embereket különös felelősséggel ruházta fel. Felismerjük, hogy az emberi társadalmak és a teremtés alapvetően egymásra vannak utalva és a teremtő, megváltó és gondviselő Istentől való végső függésben élnek. Ezért mi Isten gyermekeiként arra hívtunk, hogy Isten munkájában részt vegyünk és Isten szeretetét és gondviselését valamennyi emberre és más teremtményre kiterjesszük, akik a „teremtés közösségének” tagjai.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a jólét megteremtésének fenntarthatatlan eszközei és a korlátlan növekedéshez való ragaszkodás elszegényíti közösségeinket és árt a teremtés egészének. Megtanultuk, hogy az igazságtalanság és a klímaváltozás kihívásai összefüggnek. Hangsúlyozzuk, hogy a szociális és az „éghajlati igazságosság” (climate justice) összetartoznak.

Ezen felismerések fényében, amelyeket mi, az európai egyházak képviselői a mélyreható lelki válság jeleinek tekintünk, közzétesszük a budapesti konferencia felhívását az „éghajlati igazságosságra” – szembenézve a szegénység, jólét és ökológia kihívásaival.

„Ember, megmondta neked, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! Csak azt, hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Isteneddel szemben.” (Mik 6,8)

Felhívás az “éghajlati igazságosságra”

I. A nagy kihívás nagy átalakulást igényel

A világ sürgető kihívásokkal találja szembe magát. Bolygónk jövőjét az éghajlatváltozás globális hatásai fenyegetik a legjobban. Egyszerre vagyunk részesei az éghajlatváltozásnak, a fosszilis tüzelőanyagok végességének, az éghajlatváltozás kiváltotta elvándorlásnak, az élelmiszer és ivóvíz válságnak, az energia válságnak, a biodiverzitás válságának, valamint a 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válságnak, amely a magánszemélyek és államok adósságaira volt kritikus hatással. Mindezek jelei annak, hogy az a rendszer, amelyet a termelés, fogyasztás, profit maximalizálás, a szegénység és a fejlett ipari országok ökológiai pusztítása jellemez, egy mély és bizonytalan kimenetelű, megrázó átalakulásba vezet. Ezen válságok együttese sürgető lépéseket igényel.

Ahhoz, hogy meg tudjunk felelni ezeknek a kihívásoknak, átfogó és radikális változásokra van szükség. Ezeket a változásokat helyileg, regionálisan, országosan és globálisan kell végrehajtani. Ezeket a változásokat az éghajlati igazságosság elve alapján kell foganatosítani. Az éghajlati

igazságosságnak kell megvalósulni a népek, országok, generációk, emberek és más élőlények között, az egész Földön. Az éghajlati igazságosság feltétele a társadalmi igazságosság. Ez magába foglalja a fejlődéshez való jogot, főleg a gyengébb gazdasági rendszerek esetében, valamint megköveteli a megújuló energiaforrások fejlesztését, és az önkorlátozás etikáján alapuló hatékony gazdálkodás kialakítását. Az éghajlati igazságosság feltétele a szegénység megszüntetése, és a szegénység megszüntetésének feltétele az éghajlati igazságosság. Az éghajlati igazságosság a demokratikus politikát helyezi előtérbe a gazdaságpolitikával szemben, és megkívánja a társadalmi és kulturális összefüggések beépítését a piacgazdaságba (tovább fejlesztve a szociális piacgazdaságot). Ezért amikor e kihívásokkal szembesülünk, az egyének, a gazdaság, az állam és a nemzetközi közösségek részéről az egésztest szem előtt tartó (holisztikus) válaszokra van szükség. Véget ért az elaprózott, technokrata megoldások ideje. Nagy átalakulásra van szükségünk.

A Budapesten megszervezett "Szegénység, jólét és ökológia Európában" konferencia képviselői felszólítják az Európai Egyházak Konferenciáját, szervezeteit és tagegyházait, hogy forduljanak az európai kormányokhoz és parlamentekhez, az Európai Unió belől és kívül is, valamint az Európai Unió más intézményeihez, a következő halaszthatatlan ügyekben:

- Központi politikai célként kell kitűzni az éghajlati igazságosságot, és ezáltal a szociális és ökológiai értékek megőrzését. Az ipari országokban a gazdasági fejlődés nem lehet többé öncél.
- Az európai országoknak és az Európai Uniónak politikailag és pénzügyileg is támogatnia kell a környezettudatos fejlesztéseket a fejlődő országokban ahhoz, hogy a megújuló energiaforrásokat hasznosítani tudják.
- Meg kell reformálni az adózási rendszert annak érdekében, hogy az egyenlőségen, részvételen és fenntarthatóságon alapuló társadalmak és közösségek szolgálatára váljon, valamint a globális szinten elősegítse az igazságosságot.
- Hatályba kell léptetni a pénzügyi tranzakciók adóját, ha szükséges, ezt az Európai Unióban egyoldalúan kell elkezdeni.
- A termékek és szolgáltatások árainak a valódi társadalmi és ökológiai költségeket és nyereségeket kell tükrözniük.
- Támogatni kell a zöld befektetési alapok („Green Investment Banks”) környezettudatos fejlesztéseket segítő pénzügyi beruházásait.
- Amilyen hamar csak lehetséges, a szénvel és nukleáris energiával működő erőműveket helyettesíteni kell a megújuló energiaforrásokat használó erőművekkel. Ebben a gazdagabb európai országoknak segítséget kell nyújtani a szegényebb országoknak.
- A környezetbarát, fenntartható közösségek létrejöttéhez szükséges vagyoni és bevételek újraelosztása elengedhetetlen.
- Az éghajlati igazságosság kiemelkedően fontos részét képezi a jólét és a technológiai fejlesztések megosztása a tehetősebb és az éghajlatváltozás miatt sújtott szegényebb országok között. Ezzel együtt az éghajlatváltozás hatásainak enyhítésére és kezelésére további támogatásra van szükség.
- Az Európai Uniónak jobban el kell köteleznie magát az üvegház-gázok kibocsátásának csökkentése mellett, függetlenül más nagy gazdasági rendszerek gyakorlatától.
- A közszférának és a valódi „mindennapi gazdaságnak” (core economy) – nevezetesen a gondoskodásra, tanításra, tanulásra, együttérzésre és szolidaritásra való képességünknek – tájékoztatni és korlátozni kell a piaci szférát.

- A demokráciát úgy kell megerősíteni, hogy a politikai döntéseket a hosszú távú tervek irányítsák, és legyen beleszólásuk azoknak az embereknek, akikre kihatnak a döntések. A megújuló energiaforrásokra épülő gazdaságok magukban hordozzák az új munkalehetőségek megteremtését is. Ehhez szintén oktatás szükséges, amely lehetővé teszi az emberek számára a részvételt és hozzájárulást ebben az újonnan kialakuló társadalomban.
- Azoknak az embereknek, akik szegénységben és társadalmi kirekesztésben élnek, beleértve a bevándorlókat is, részt kell venniük az őket érintő intézkedések meghatározásában, kialakításában és végrehajtásában, megfelelően a következő alapelvnek: „Semmit sem rólunk, nélkülünk!”

A nagy változás nem lesz könnyű, de nem lehetetlen. Megtehetjük az első lépéseket, mivel meg van hozzá szükséges technológiánk, meg van a tudásunk és meg vannak az erőforrásaink. Csak az akaratra van szükség ahhoz, hogy megtegyük, amit meg kell tennünk.

II. Isten ígérete segít az elindulásban

„Az Úr a föld és ami betölti, a földkerekség és a rajta lakók.” (Zsolt 24,1)

A szegénységgel, jóléttel és ökológiával kapcsolatban támaszkodnunk kell az egyház társadalmi missziójára és a teremtett világ harmóniájában kell cselekednünk. Elkötelezettek vagyunk abban, hogy elvégezzük ezt a munkát valamennyi vallás követőivel és mindenkiel együtt, aki ezt a törekvést magáénak érzi. A társadalom lelki és szellemi megújulásának folyamatában a keresztyének jelentik a „föld sóját” és a „világ világosságát” (Máté 5:13-14). Küldetésük, hogy a békét, megértést, és ezzel a társadalmi egyenlőséget munkálják, minthogy minden teremtmény Istenhez tartozik.

Jézus mondta: „Bizony, mondom néktek, amikor megtettétek ezeket akár csak eggyel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg.” (Mt 25,40) Arra kér minket, hogy „amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.” (Mt 7,12). Ez legyen a keresztyének alapvető motivációja és mércéje, amikor az igazságtalanság és szegénység problémáinak megoldásán fáradoznak.

Az emberek és az egész teremtés élete a bűn következményeit hordozza. Mint Isten képmására teremtett emberek, arra hívtunk, hogy Isten szabadsága és irgalma tükröződjék rajtunk. Üdvösségünk az egész teremtési rendtől elszakadt kapcsolatunk visszaállítását is jelenti. Jézus Krisztus halála és feltámadásának ereje által legyőzte a halál hatalmát, és ezzel a reménységünk lett. Az egyház hivatása ezért, hogy a világ számára a reménység jelévé legyen. A gyógyulást a bűnbánat és az emberi társadalom megújításáért Jézus Krisztussal való együttműködés („szünergeia”) jelentheti csak. Az egyházaknak bizonyosságot kell tennie Jézus Krisztus igazságáról és fáradoznia kell az emberek lelki újjászületéséért. Az önkorlátozás, az egyszerűség és az önfeláldozás elengedhetetlenek ahhoz, hogy Jézushoz hasonlóvá váljunk.

Az egyházaknak különböző helyzetükben közös, ugyanakkor differenciált felelősségük van. Globális ökumenikus találkozókra van szükség ahhoz, hogy meghatározhassuk ezeket a feladatokat és megerősíthessük egymást a azok teljesítésében.

A globális ökumenikus mozgalmon közössége segít az egyházaknak abban, hogy felfedezzék a remény jeleit. Ezt tapasztaltuk meg az Európai Egyházak Konferenciája (CEC) és az Egyházak Latin-Amerikai Tanácsa (CLAI) között a globalizáció fenyegetéseivel és kihívásaival kapcsolatban folytatott kétoldalú párbeszéd első szakaszának ígéretes eredményeit látva.

A globális ökumenikus mozgalom segíti az egyházakat megérteni, hogy az éghajlati igazságosságért végzett munkájuk és tanúságuk mennyire elválaszthatatlan a hittől.

Azok az európai egyházak, amelyek erőfeszítéseikkel hozzájárultak az éghajlati igazságosság előmozdításához, bátorító példákkal szolgálnak. De még mindig hosszú út áll előttünk.

Ennek érdekében, a Budapesten megrendezett "Szegénység, jólét és ökológia Európában" konferencia képviselői a következőkkel fordulnak az európai egyházakhoz, az egyházi és diakóniai szervezetekhez:

- Álljanak készen arra, hogy befolyásukkal és helyzetükkel pozitívan élhessenek, hogy helytálljanak és vállalják a szükséges kockázatokat azokban a konfliktushelyzetekben, amelyekben Isten útját követik a szegényekért való küzdelemben.
- Használják az Egyházak Világtanácsa által kiadott Ökológiai igazságosság és adósság (Eco-Justice and Ecological Debt) című nyilatkozatát a kormányokkal való tárgyalásaikban, hivatalos intézményekkel, cégekkel és egyháztaggal való kapcsolatukban.
- Ismerjék fel a stratégiai és gyakorlati szemléletükben a szegénység elleni küzdelem és az éghajlati igazságosságért vívott harc közötti szoros kapcsolatot.
- Mérlegeljék azt, hogy működésük és tagjaik életvitele milyen hatással vannak az éghajlatra és a sebezhető, szegény emberekre.
- Járuljanak hozzá megfelelő pénzügyi és humán erőforrásokkal az Egyházak Világtanácsának (WCC) munkájához, hogy az vezető szerepet töltsön be az éghajlati igazságosságért folytatott globális küzdelemben. Ehhez elengedhetetlen, hogy erősítsük a szoros és összehangolt együttműködést az Egyházak Világtanácsa és a regionális ökumenikus szervezetek, valamint Európában az Európai Egyházak Konferenciája között. A különböző kontinensek egyházi és a regionális ökumenikus szervezetei közötti közvetlen kapcsolatokat meg kell erősíteni és szervezettebbé kell tenni.
- Teljes mértékben támogatni kell a Református Egyházak Világközössége (REV) Nagygyűlésének 2010-ben Grand Rapidsben megfogalmazott felhívását, amely szerint a REV „az Egyházak Világtanácsával és más ökumenikus testületekkel, hálózatokkal és szervezetekkel együttműködésben globális ökumenikus konferencia szervezésére hív, ahol a gazdasági, szociális és éghajlati igazságosság alapelvein nyugvó, új nemzetközi és gazdasági rendszer keretére és feltételeire tesznek javaslatot.”
- Legyenek úttörők és példaképek a széndioxid kibocsátás csökkentését célzó gyakorlati tervek hatékony végrehajtásában. Például adjanak környezetvédelmi munkáért járó elismerést a gyülekezeteknek, szélesítsék az ismereteket és növeljék a szolidaritást. Adjanak példát egy értékrendről, és valósítsák meg a fogyasztói szemlélettel szembeni alternatívát, küzdjenek az életért az „elégséges alapelve” szerint.

Végül, a Budapesten megrendezett "Szegénység, jólét és ökológia Európában" konferencia képviselői a következővel fordul az Egyházak Világtanácsához:

- A Dél-Koreában 2013-ban megrendezendő Egyházak Világtanácsa 10. Nagygyűlésének programjában az éghajlati igazságosságra, a szegénység megszüntetésére, valamint a kettő közötti összefüggésre vonatkozó kérdések kiemelt helyen szerepeljenek.

„Igaz, hogy van egyfajta buta és patetikus optimizmus, amelyet el kell ítélnünk. Viszont azt az optimizmust, amely a jövőt akarja, soha nem szabad lebecsülni. Még akkor sem, ha századjára is tévesnek bizonyult.” (Dietrich Bonhoeffer, Börtönlevelek, 1945)

„Mert csak én tudom, mi a tervem veletek - így szól az Úr -: békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek.” (Jer 29,11)